

ULOGA RODNE RAVNOPRAVNOSTI U POLITICI
I UTICAJ NA SEKTOR SIGURNOSTI U BOSNI I HERCEGOVINI

Autorica:
SAMRA GABELJIĆ

Sarajevo, maj 2021.

Naslov: Uloga rodne ravnopravnosti u politici i uticaj na sektor sigurnosti u Bosni i Hercegovini

Autorica: Samra Gabeljić

Lektura: Akademija za žene

Prelom: Akademija za žene

Izdavač: Akademija za žene

Za izdavača: Maja Gasal Vražalica

Ovaj tekst se realizuje uz finansijsku podršku European Endowment for Democracy (EED). Stavovi i mišljenja izneseni su autorski i ne predstavljaju nužno i izričite stavove donatora. Autorica odgovara za svoj tekst.

SADRŽAJ

- Predgovor
- Rezime
- Zakonski okvir za postizanje rodne ravnopravnosti
- Zastupnice – rezultati Općih izbora 2018. godine
- Uzroci male zastupljenosti žena u politici
- Uloga žena u politici i uticaj na sektor sigurnosti
- Žene, mir i sektor sigurnosti
- Zaključak - rješenja za povećanje broja žena u politici i sektoru sigurnosti
- Korištena literatura
- O autorici
- O Akademiji za žene

PREDGOVOR

Tekst koja je pred vama rad je polaznice treće grupe “Žene za žene – solidarnošću do promjena“, koji sprovodi Akademija za žene, uz finansijsku podršku European Endowment for Democracy (EED). Primarni cilj projekta “Žene za žene – solidarnošću do promjena“ bio je političko opismenjavanje žena, kako onih koje djeluju u političkim subjektima, tako i onih koje nisu članice političkih stranaka, ali prate društveno-politička dešavanja i aktivne su u svojim zajednicama. Osim interaktivnih predavanja, program je podrazumijevao i izradu grupnog ili samostalnog rada na neku od tema koje se tiču rodne ravnopravnosti.

Tekst daje osvrt na ulogu rodne ravnopravnosti u politici i kakav je njen uticaj na sektor sigurnosti u Bosni i Hercegovini. Pod rodnom ravnopravnošću podrazumijevamo podjednak status i jednake uslove za realizaciju potencijala oba spola, kako bi se doprinijelo političkom, ekonomskom i društvenom razvoju države. Osnaživanje žena i postizanje rodne ravnopravnosti jedno je od načela modernog demokratskog društva. Ukidanje svih oblika diskriminacije žena osnovno je ljudsko pravo i ima višestruki efekat na druga područja razvoja države. Rodna ravnopravnost u politici utiče i na sektor sigurnosti, jer samo žene koje su u zakonodavnoj vlasti mogu predlagati inicijative i iznositi zahtjeve, uvažavajući različite potrebe, uloge i interese žena i muškaraca, kada je sigurnost u pitanju. Direktna uključenost žena u postupak donošenja odluka o pitanjima državne sigurnosti i kreiranja sigurnosnih planova i politika, preduslov je za postizanje održivog mira i stabilnosti države.

ZAKONSKI OKVIR ZA POSTIZANJE RODNE RAVNOPRAVNOSTI

- Ustav Bosne i Hercegovine¹
- Ustav Federacije Bosne i Hercegovine²
- Ustav Republike Srpske³
- Zakon o zabrani diskriminacije u Bosni i Hercegovini⁴
- Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini⁵
- Izborni zakon Bosne i Hercegovine⁶

Ustavom Bosne i Hercegovine kao i ustavima entiteta, definisano je pravo na zaštitu od diskriminacije i ravnopravnost spolova. Svim građanima i građankama Bosne i Hercegovine ustavno je garantovano pravo učešća u političkim strankama, sudjelovanje u javnim poslovima, jednakopravnost pristupa javnim službama i pravo da biraju i da budu birani/e. Međutim, Ustav Bosne i Hercegovine, kao ni ustavi entiteta, ne propisuju i obavezu određene zastupljenosti spolova, poput obaveznog broja, kvota u javnom životu, niti posebnu obavezu u pogledu zastupljenosti u zakonodavnoj, izvršnoj ili sudskoj vlasti.

Obveznici *Zakona o zabrani diskriminacije u Bosni i Hercegovini* su svi javni organi kao i sva fizička ili pravna lica u javnom i privatnom sektoru, u svim oblastima. Prema ovom zakonu zabranjena je diskriminacija, odnosno svako različito postupanje, isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti utemeljeno na stvarnim ili pretpostavljenim osnovama prema bilo kojem licu ili grupi lica na osnovu društvenog položaja i spola, seksualne orijentacije, rodnog identiteta i spolnih karakteristika. Ovaj zakon je veoma bitan sa aspekta postizanja rodne ravnopravnosti, obzirom na činjenicu da su u svim dijelovima svijeta žene izložene diskriminaciji i da su kontinuirano nedovoljno zastupljene u procesima donošenja odluka, vezano za politička, ekonomska i sigurnosna pitanja.

Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini uređuje se, promoviše i štiti ravnopravnost spolova, garantuju jednake mogućnosti i ravnopravan tretman svih osoba bez obzira na spol, u javnoj i privatnoj sferi društva, te uređuje zaštita od diskriminacije na osnovu spola. Uspostava ravnopravnosti spolova jedan je od ključnih ciljeva i prioriteta razvoja svakog savremenog društva.

---

¹ Ustav Bosne i Hercegovine. Sarajevo. OHR, Office of the High Representative

² „Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, 1/94, Sarajevo, 1994.

³ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 21/92, prečišćeni tekst, broj: 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02, 30/02, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05

⁴ „Službeni glasnik BiH“, broj: 59/09 i 66/16

⁵ „Službeni glasnik BiH“, broj: 16/03, 102/09, prečišćeni tekst 32/10

⁶ „Službeni glasnik BiH“, broj: 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14 i 31/16

Zakon obavezuje sva državna tijela, na svim nivoima organizacije vlasti i tijela lokalne samouprave, uključujući zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, političke stranke, pravna lica s javnim ovlaštenjima, pravna lica koja su u vlasništvu ili pod kontrolom države, entiteta, kantona, grada ili općine ili nad čijim radom javni organ vrši kontrolu, da osiguraju i promoviraju ravnopravnu zastupljenost spolova u upravljanju, procesu odlučivanja i predstavljanju.⁷ Prema *Zakonu o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini*, nadzor nad primjenom Zakona povjeren je Agenciji za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine koja djeluje u okviru Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.

Izborni zakon Bosne i Hercegovine novim izmjenama i dopunama usaglašen je sa članom 15. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, te je u članu 4.19. istog navedeno: Svaka kandidatska lista uključuje kandidate muškog i ženskog spola, koji su ravnopravno zastupljeni. Ravnopravna zastupljenost spolova postoji u slučaju kada je jedan od spolova zastupljen sa najmanje 40% od ukupnog broja kandidata na listi.

ZASTUPNICE - REZULTATI OPĆIH IZBORA 2018. GODINE

U zakonodavnoj vlasti Bosne i Hercegovine žene nisu ravnopravno zastupljene sa muškarcima, niti je ispoštovana kvota od 40% po Zakonu o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, što predstavlja diskriminaciju po osnovu spola.

Sa aspekta postizanja rodne ravnopravnosti, rezultati Općih izbora koji su održani u oktobru 2018. godine su sljedeći:

U Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine devet žena je dobilo mandat od ukupno 42 mandata, što predstavlja 21% učešća žena. U Domu naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine djeluju tri žene od ukupno 15 mandata, što predstavlja 20% učešća žena.

U Narodnoj skupštini Republike Srpske 18 žena dobilo je mandat od ukupnog broja 83, što predstavlja 21%.

U Predstavničkom domu Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine 26 žena je dobilo mandat od ukupno 98 mandata, što predstavlja 26%. U Domu naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine djeluje 13 žena od ukupno 58 mandata, što predstavlja 22% učešća žena.

---

⁷ Priručnik za usklađivanje zakona sa zakonom o ravnopravnosti spolova i sa međunarodnim standardima u oblasti ravnopravnosti spolova, Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2011., str. 31.

U kantonima na području Federacije Bosne i Hercegovine situacija je povoljnija sa aspekta rodne ravnopravnosti. Unsko-sanski kanton broji deset žena od ukupno 28 mandata, što predstavlja 35% učešća žena. Skupštinu Posavskog kantona čini pet zastupnica od ukupno 21 mandata, što predstavlja 23% učešća žena. U Tuzlanskom kantonu trinaest je žena zastupnica od ukupnog broja 35, što predstavlja 37% učešća žena. Zeničko-dobojski kanton broji četrnaest žena od ukupno 35 mandata, što predstavlja 40% učešća žena. Skupštinu Bosansko-podrinjskog kantona čini pet žena od ukupnog broja 25, što je 20% učešća žena u vlasti. Srednjobosanski kanton broji trinaest žena od ukupno 30 mandata, što čini 43% žena. Skupština Hercegovačko-neretvanskog kantona sačinjena je od četrnaest zastupnica od ukupno 30 mandata, što predstavlja 46% učešća žena. U Zapadnohercegovačkom kantonu šest je žena od 23 mandata, što čini 26% učešća žena. Kanton Sarajevo broji trinaest žena od ukupnog broja 35, što predstavlja 37% žena u skupštini. Skupština kantona 10 broji tri žene od ukupno 25 mandata, što predstavlja 12% učešća žena.

Na osnovu navedenih rezultata i imenovanih zastupnika/ca u zakonodavna tijela Bosne i Hercegovine, može se zaključiti da su žene manje zastupljeni spol na svim nivoima zakonodavne vlasti, oko 20% svih mandata, što je daleko od postizanja rodne ravnopravnosti jer je zastupljenost mnogo ispod *Zakonom o ravnopravnosti spolova Bosne i Hercegovine* definisanih 40%. Izuzetak čine Zeničko-dobojski kanton, Srednjobosanski kanton i Hercegovačko-neretvanski kanton u kojem su žene uzele učešće u vlasti u procentu oko 40%, što je u skladu sa *Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini*.

Također, broj imenovanih i izabranih žena u organima vlasti je nesrazmjern njihovom broju u ukupnoj populaciji od 51%. Politička zastupljenost žena u bosanskohercegovačkoj politici nije zadovoljavajuća, političke stranke nisu prepoznale potrebu za uspostavljanjem rodne ravnopravnosti u politici, te su žene i dalje na marginama političke moći, lišene uticaja na formulisanje i provođenje politika.

Iskustvo je pokazalo da uticaj žena u parlamentu u mnogome zavisi od broja žena, te se jednom od najznačajnijih promjena koje su žene uspjele da postignu smatra činjenica da su uspjele da uvedu kvote za manje zastupljen spol, kao i druge mehanizme koji obezbjeđuju reprezentativnost žena (Omanović, Makaš, Alađuz, 2015.).

UZROCI MALE ZASTUPLJENOSTI ŽENA U POLITICI

U Bosni i Hercegovini imamo veliki broj nezaposlenih žena (23,1% prema podatku Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine za 2017. godinu) i nedovoljan broj žena na pozicijama na kojima se donose bitne odluke.

Glavni uzrok malog broja žena u politici i inače ravnopravnog učešća žena i muškaraca u političkim procesima u Bosni i Hercegovini sadržan je u patrijarhalnom sistemu u kojem se apsolutni prioritet i dominantna pozicija daje muškarcima. Patrijarhat označava manifestaciju i institucionalizaciju dominacije muškaraca nad ženama u svim sferama društva, naročito u onim sferama gdje se donose najvažnije društvene, političke i ekonomske odluke (Miftari, 2019.). Uzrok malog broja žena izabranih u zakonodavnu vlast sastoji se i u odnosu političkih stranaka prema ženama članicama, te imenovanju žena za nosioce izbornih lista. U ovom dijelu stranke pojedinačno imaju direktnu i punu moć odlučivanja. Na listama za Opće izbore 2018. godine mali je procenat žena koje su odlukama stranačkih organa postavljene kao nositeljice lista. Procentualno, taj broj iznosi tek 16% od ukupnog broja nositelja lista (Čarkadžić, 2018.).

Kao uzrok malog broja zastupljenosti žena u politici jeste i izmijenjeni izborni zakon u Bosni i Hercegovini kojim se sa prijašnjih 5%, cenzus na stranačkoj listi za utрку za osvajanje mandata na Opštim izborima podigao na 20%, što predstavlja prag koji je veoma teško dostižan. Većina izbornih lista na entitetskim i državnom nivou osvoji samo jedan mandat koji u pravilu pripadne nositelju liste. Uzimajući u obzir broj žena kao nositeljica lista, procentualno 16%, jasno je da su njihove šanse za veću zastupljenost u entitetskim i državnom parlamentu veoma male. Dakle, može se zaključiti da su za ovako mali broj žena u zakonodavnim organima države odgovorne prije svega političke stranke koje su svoje povjerenje za nosioce liste povjerali muškom dijelu članstva.

Razlog zbog kojeg se žene smatraju nedovoljno dobrima može ležati u stereotipnim shvatanjima i predrasudama o ženama na mjestima odlučivanja. Kulturološke percepcije uloge žene, ekonomska zavisnost te neman institucija otežavaju pristup i učešće žena u politici, te se i same zbog toga u manjem broju aktiviraju u politici.

ULOGA ŽENA U POLITICI I UTICAJ NA SEKTOR SIGURNOSTI

Neophodno je naglasiti važnost uloge žene u politici, zakonodavnom sistemu Bosne i Hercegovine, sektoru sigurnosti, kao i u svim ostalim aspektima društvenog života.

Proteklih godina žene u politici bile su samo nužan broj i kvota, kako bi se zadovoljio izborni zakon. Inače, da bi se žena politički profilirala, mora biti puno bolja od muškarca, a iste mogu

donijeti značajnije promjene, pri čemu se ne misli samo na ekonomski položaj i zakonodavnu vlast, već uopšte na situaciju u Bosni i Hercegovini.

Žene u procesu odlučivanja pokazuju više moralne i materijalne odgovornosti, jer su po prirodi senzibilnije i imaju više empatije prema drugim osobama, što bi političkim strankama mogao biti važan iskorak u osvajanju političkih poena. Politička stranka koja razumije i zna kako privući, aktivirati, zadržati i promicati žene bit će u boljoj poziciji, iskoristiti će njihov potencijal, kapacitete i znanja, te donositi bolje političke odluke. Većim učešćem žena u politici značajno bi se uticalo na promjene javnih politika u državi, posmatrano sa različitih aspekata. Direktnim uticajem koji bi imale na zakone i politike koji se usvajaju, žene bi mogle uvoditi nove teme u javne politike, kao što su borba protiv diskriminacije, problem nedovoljne političke zastupljenosti žena i iznalaženje načina za postizanje rodne ravnopravnosti. Mogle bi uticati i na promjene u procedurama i pravilima rada zakonodavnih tijela, kao i na programe političkih stranaka. Psihološka obilježja žena, drugačiji stil liderstva u odnosu na muškarce kojeg karakteriše briga za međuljudske odnose, razlozi su zašto se žene u politici više od muškaraca bore protiv nejednakosti i diskriminacije, te zanimaju za teme vezane za djecu, obitelj, zdravlje, socijalnu skrb i slično.

Većim brojem žena u politici postigla bi se i različita stajališta o raznim političkim temama, kao što je sigurnost. Rodna ravnopravnost u politici i njen uticaj na sektor sigurnosti znači sprovođenje politike rodne jednakosti i jednake zastupljenosti oba spola, koja proizilazi iz ustavnog garantovanja jednakosti svih građana i građanki, te zabrani diskriminacije. Ona je izuzetno značajna u sagledavanju sigurnosnih fenomena kada je politika u pitanju, jer samo žene koje su u zakonodavnoj vlasti mogu predlagati inicijative koje se tiču osnaživanja žena, ravnopravnosti spolova i jačanja uloge žene u društvu. Na taj način bi se omogućilo ženama da sudjeluju u donošenju odluka o pitanjima državne sigurnosti. Inače, veći broj žena u zakonodavnoj vlasti znači da iste mogu odlučivati o pitanjima od interesa žena kao grupe u društvu.

Uključivanjem većeg broja žena u politiku i procese odlučivanja, uzimale bi se u obzir vrijednosti koje žene posjeduju, njihova znanja, vještine i sposobnosti, te bi na taj način njihovi interesi bili dovoljno zastupljeni u donošenju političkih odluka. Žene koje se nalaze na pozicijama odlučivanja u domenu sigurnosti imaju priliku da se osim primarne borbe za rodnu ravnopravnost, bave i pružanjem pravde ženama koje su preživjele seksualno nasilje u ratu, vraćanjem prava raseljenim i izbjeglim ženama, kao i unaprjeđenjem položaja žena.

Postizanjem rodne ravnopravnosti u sektoru sigurnosti omogućile bi se promjene politika, unaprjeđenje ženskih ljudskih prava, ispravljanje nepravde, pri čemu bi se stvorili uslovi u kojim će državne politike doprinijeti razbijanju društvenih konstrukcija poput nejednakosti spolova i time djelovati protiv rata.

Snažnija saradnja između muškaraca i žena pozitivno će uticati na poboljšanje učinkovitosti, prvenstveno zahvaljujući optimalnom omjeru kvaliteta koje sa sobom nose muški i ženski spol. Na ovakav način može se ostvariti idealan balans znanja, kvaliteta i inovativnosti. S druge strane, ako žene ne dobiju zasluženno mjesto u politici i organima vlasti, država ne može iskoristiti njihove visoke profesionalne kvalitete, koje bi mogle uticati na odluke od značaja za ženski dio populacije i sa aspekta sigurnosti, što bi moglo imati dugoročno negativne posljedice.

Svaka pojedinačna politička stranka treba prepoznati značajnu ulogu žena u politici i pružiti im mogućnost da budu na određenim političkim funkcijama, kao i na pozicijama u okviru sektora sigurnosti. Osnaživanje i podsticanje žena da se u većem broju uključuju u politiku i postanu liderke, pomoći će da se učvrste politike i zakonski propisi sa ciljem postizanja veće ravnopravnosti spolova, a sama rodna ravnopravnost jedan je od standarda za demokratizaciju i reformu sektora sigurnosti.

ŽENE, MIR I SEKTOR SIGURNOSTI

Rezolucija 1325 „Žene, mir i sigurnost” usvojena je 31.10.2000. godine od strane Vijeća sigurnosti UN-a. Od tada se naglašava važnost i uloga žena da ravnopravno sa muškarcima sudjeluju u sprječavanju i rješavanju konflikata i održavanju mira. Ovom rezolucijom pokušava se postići rodna ravnopravnost i osigurati veće prisustvo žena u donošenju odluka na svim nivoima odlučivanja. Njena suština je da žene trebaju biti potpuno i ravnopravno uključene u promovisanje i održavanje mira i sigurnosti. Također, potvrđuje važnu ulogu žena u mirovnim pregovorima, izgradnji i očuvanju mira, humanitarnim aktivnostima, kao odgovor na krize i poslijeratne obnove i naglašava važnost ravnopravnog učešća i punog uključivanja žena u sve napore za očuvanje i unaprijeđenje sigurnosti.

Rezolucija ukazuje i na posebne potrebe žena i djevojčica kao ranjive grupe populacije za vrijeme ratnih sukoba, što zahtijeva povećanu potrebu njihove zaštite, te sprječavanje i kažnjavanje seksualnog i svakog drugog nasilja nad ženama. Rezolucija poziva države članice UN-a na poduzimanje mjera na svim razinama, od sudjelovanja žena u donošenju odluka i mirovnim procesima, preko sveobuhvatne zaštite žena, do provođenja obrazovanja o rodnoj ravnopravnosti u izgradnji i očuvanju mira. Rezolucija traži jačanje nacionalnih mjera i ispunjavanje uvjeta za rodnu ravnopravnost i provedbu rodne politike u cilju očuvanja mira u svijetu.⁸

---

⁸ Žene u mirovnim misijama (Rezolucija 1325), Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, Republika Hrvatska, www.mvep.hr

Nakon ratnih dejstava fokus se uvijek stavlja na posljedice, naročito na ugroženu populaciju, civile, žene i djecu. Razmatraju se posljedice nasilja nad ženama, kako im pružiti pomoć i omogućiti da nastave normalan život. Formiraju se udruženja građana, nevladine organizacije, za svaki oblik podrške i pomoći najugroženijim segmentima društva. Da su žene bile u mogućnosti da učestvuju u kreiranju određenih političkih poteza pojedinih vlada, vođenju strategija ratovanja i pripremanju određenih aktivnosti, možda do ratnih dejstava ne bi ni došlo. Žene treba da imaju jednaka prava u svim sferama života, uključujući i oblast mira i sigurnosti, jer one imaju sofisticiraniji pogled na pitanja sigurnosti i manje su sklone donošenju odluka koje dovode do sukoba. Zbog toga je važna uloga žene u sektoru sigurnosti i donošenju odluka i pregovaranju u ratovanju, jer muškarci i žene imaju različite potrebe, uloge i interese kada je sigurnost u pitanju, te se isti trebaju uzeti u obzir prilikom donošenja odluka i kreiranja sigurnosnih planova i politika.

Prednosti uključivanja žena u sektor sigurnosti su višestruke. Žene kao nježniji spol sklonije su pronalaženju miroljubivih rješenja i kompromisa od muškaraca i imaju uglavnom negativan stav prema upotrebi oružane sile. Osim toga, neke poslove žene mogu bolje razumjeti, kao što je maloljetnička delikvencija, pitanje žena koje su žrtve rata, torture, te svih oblika nasilja i slično. Uvažavanjem ženskih znanja, iskustava, potreba, prioriteta i stavova postiže se održiv mir i osigurava stabilnost i prosperitet svakog društva.

Jedan od ključnih sistemskih preduslova za ravnopravno učešće žena u sektorima odbrane i sigurnosti, te na pozicijama donošenja odluka je usklađivanje zakona, podzakonskih akata, strategija, politika i programa, iz djelokruga rada nadležnih institucija, sa Zakonom o ravnopravnosti spolova Bosne i Hercegovine.⁹

Zakon o ravnopravnosti spolova i kvota od 40% žena na izbornim listama pozitivno se odrazila na broj žena u zakonodavnoj vlasti, pri čemu žene kroz politiku mogu razmatrati, diskutovati, predlagati i sudjelovati u donošenju odluka u vezi sa sigurnosnim sektorom, zajedno sa muškarcima. Žene i pitanje sigurnosti je kompleksno pitanje, te je važno sa tačke borbe protiv svih vidova nasilja, korupcije, suzbijanja kriminala, poštivanja ljudskih prava, smanjenja siromaštva. Žene su najviše ugrožene za vrijeme rata, ali, to ne znači da ne mogu biti i aktivni akteri u osiguravanju mira.

Uključivanje žena u sektor sigurnosti predstavlja pravo da javni prostor mora biti otvoren, različit i mnogostruk i da moraju biti isključeni svi oblici monopola. Međutim, postoje radna mjesta u sektoru sigurnosti koja podrazumijevaju povećani fizički napor, sa čime su žene upoznate pa se za takve poslove uglavnom i ne opredjeljuju, uzimajući u obzir anatomiju

---

⁹ Akcioni plan za implementaciju UNSCR 1325 „Žene, mir i sigurnost“ u Bosni i Hercegovini za period 2018.-2022. godine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, 2017., str. 11.

žene i fizičke predispozicije. Međutim, zastupljenost žena na bilo kojoj vrsti poslova treba da zavisi isključivo od njihovog ličnog izbora i od toga da li zadovoljavaju zakonom predviđene uslove za obavljanje konkretnog posla, a ne da im se onemogućava obavljanje poslova zbog spola.

Rodna ravnopravnost je preduslov i za trajnu sigurnost i realnu stabilnost pa je zato neophodno preispitati brojne društvene stereotipe u sektoru sigurnosti. Na taj način možemo imati manje posljedica, pa je sa tog aspekta neophodno omogućiti i podržati žene koje su u stanju aktivno i ravnopravno sudjelovati sa muškarcima u sektoru sigurnosti.

Uloga žena u političkom životu i sektoru sigurnosti je bitna. Pri tome se ne misli samo na njihov ukupan broj, već na značaj i sposobnost žena da ravnopravno sa svojim muškim kolegama sudjeluju u kreiranju političkog života jedne države, pa tako i u oblasti odbrane i sigurnosti. Žene na drugačiji način pristupaju rješavanju određenih problema i prilikom donošenja odluka češće sagledavaju moguće posljedice. To je vezano i sa samom konstitucijom i fizičkom razlikom između muškaraca i žena, ali i načinom pristupanja rješavanju problema. Učešće žena u sistemu sigurnosti doprinosi i boljem položaju žena u društvu i promovisanju njihovih ljudskih prava.

Tradicionalna shvatanja i predrasude u razumijevanju rodni uloga još uvijek negativno utiču na mogućnost mnogih mladih djevojaka i žena da izgrade profesionalnu karijeru u oblastima kao što su sigurnost i bezbjednost. Osviještenosti i razumijevanje važnosti principa ravnopravnosti spolova, kako od pojedinih sigurnosnih institucija, tako i cjelokupnog sistema uopšte, trebalo bi pomoći u otklanjanju prepreka za uključivanje žena i omogućiti im veće prihvatanje u svim oblastima rada.

ZAKLJUČAK - RJEŠENJA ZA POVEĆANJE BROJA ŽENA U POLITICI I SEKTORU SIGURNOSTI

U Bosni i Hercegovini imamo veliki broj snažnih i sposobnih žena koje mogu napraviti pozitivne pomake u državi, te odstraniti diskriminaciju koja je u politici i inače, našem tradicionalnom društvu prisutna. Uprkos svim naporima, žene i dalje ostaju neiskorišten resurs, te se treba i dalje raditi na izjednačavanju žena i muškaraca u svim segmentima društva. Neki od načina za rješavanje problema nedovoljne zastupljenosti žena u politici, kao i u sektoru sigurnosti su sljedeći:

- Da bismo napravili pozitivne pomake u postizanju rodne ravnopravnosti u politici, neophodno je raditi na razbijanju stereotipa o podjeli poslova, te političkih pozicija na isključivo muške ili ženske. Činjenica je da u Bosni i Hercegovini nemamo niti jednu

političku stranku da je vodi žena. Uzimajući u obzir različite interese i poimanja situacija, i jedan i drugi spol podjednako mogu doprinijeti pozitivnim politikama jedne države.

- Potrebno je provoditi promotivne kampanje. Budući da mediji imaju važnu ulogu u javnoj percepciji žena, za razumijevanje njihovog društvenog položaja, posebno su indikativne analize rodne prisutnosti u medijima, kao i analize tema s kojima se žene povezuju i način njihove medijske reprezentacije. Ženama je potrebno dati medijskog prostora jer im je važna podrška društva i okoline, što uključuje razgovor, edukaciju, obrazovanje, poticanje da ulažu u sebe i stvaranje prilika i mogućnosti da pokažu svoje kompetencije i znanja. Potencijalne kandidatkinje društvo treba podržati te promovisati postignute rezultate u radu aktualnih političarki.
U visoko patrijarhalnom društvu, kakvo je bosanskohercegovačko, mediji treba da razbiju sliku žena kao pasivnih posmatračica i prikažu ih vjerodostojnije - kao aktivne učesnice u stranačkom i političkom životu (Veličković, 2014.).
- Za povećanje broja žena aktivistica u politici jako je bitno i izvršiti rodno ravnopravnu raspodjelu funkcija unutar političkih stranaka, kao što je bitno da raspodjela resursa za promociju bude jednaka te da se više žena motiviše i uključi u kreiranje političkih programa i u sam proces donošenja odluka.
- Kao moguće rješenje za povećanje broja žena u politici i inače, sektoru sigurnosti, jeste kreiranje programa mjera za ekonomsko osnaživanje žena. Pri tome se neophodnost i značaj učešća žena ne može mjeriti samo brojem mjesta koje žene zauzimaju na različitim nivoima odlučivanja, već i mogućnostima da suštinski utiču na kreiranje javnih politika unutar sektora sigurnosti.
- Moguće rješenje za povećanje broja žena u sektoru sigurnosti jeste i provođenje politike rodne ravnopravnosti u Ministarstvu odbrane i Ministarstvu sigurnosti Bosne i Hercegovine kroz zapošljavanje žena kao državnih službenica u ovom sektoru, te obuka i upućivanje istih u mirovne misije, njihovo stručno usavršavanje u zemlji i inostranstvu i školovanje na prestižnim vojnim akademijama u svijetu, kako bi njihov broj na mjestima odlučivanja, shodno sposobnostima, bio veći.
- Važno je uključivati žene u sve procese, te im osigurati jednaku mogućnost za napredovanje na svim poljima. Uz adekvatnu podršku žene mogu brže i snažnije profesionalno napredovati te svojim većim angažmanom značajno doprinijeti napretku države. Stoga je postalo jasno da treba redefinisati pojam liderstva kako bi se uobičajeni način kojim su u prošlosti bili skloni muškarci prestao posmatrati kao jedini mogući.

- Neophodno je osnaživanje žena i provođenje posebnih afirmativnih akcija kao što su kvote, kako u zakonodavnoj, tako i u izvršnoj vlasti i ostalim aspektima života. Afirmativna akcija putem kvota nužna je kako bi se ženama dala šansa da iskažu svoje potencijale u politici. Međutim, ni kvote na listama neće dovesti do veće zastupljenosti žena u zakonodavnoj vlasti ako se imena kandidatkinja nalaze na dnu liste. Uvođenje ženskih kvota još uvijek nije dovoljna garancija da će se značajnije povećati participacija žena u odlučivanju, stoga i dalje treba raditi na senzibilizaciji javnosti za rodnu ravnopravnost, te poticati političke stranke da se drugačije odnose prema ženama u politici uz kandidovanje većeg broja žena za nosioce izbornih listi.
- Bosanskohercegovačko društvo mora osigurati ravnopravno učešće žena na svim nivoima vlasti, u sektoru sigurnosti, te povećati zaštitu za žene i djevojčice kako u konfliktnim, tako i u postkonfliktnim situacijama. Potrebno je podsticati kontinuirano praćenje primjene Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, s posebnim osvrtom na političke procese i praćenje učešća žena u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti.
- Vrlo je važno osnažiti žene u političkim strankama. Treba ih podstaknuti da se uključe u diskusije i donošenje odluka na sastancima u organima stranke. Stranačke organizacije žena omogućuju ženama unutar stranke interesno zastupanje, te osnažuju same žene za aktivniji pristup stranačkom radu. Također stranačke organizacije žena mogu činiti kvalitetan forum za promišljanje politika za ostvarenje rodne ravnopravnosti te time dati dodatni kvalitet stranačkim programima.
- Potrebno je razvijati svijest društva o efektima neravnopravnosti i organizovati aktivnosti u vezi sa učešćem žena u politici, borbom protiv nasilja nad ženama, pružanjem pomoći u posttraumatskom oporavku žena žrtava rata, obrazovanjem, potrebom jačanja žena u cilju osnivanja grupa i udruženja širom zemlje. Također, veća zaposlenost žena mogla bi pozitivno uticati na povećanje broja žena aktivistica u politici, budući da činom zapošljavanja žene iz privatne sfere ulaze u javnu.
- Većim angažovanjem žena na rukovodećim pozicijama u sektoru odbrane i sigurnosti, davanjem mogućnosti da sudjeluju u pregovorima, razgovorima i edukacijama, doprinosimo jačanju svijesti i povećanju stepena sigurnosti.

KORIŠTENA LITERATURA

1. Akcioni plan za implementaciju UNSCR 1325 „Žene, mir i sigurnost“ u Bosni i Hercegovini za period 2018.-2022. godine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, 2017.;
2. Čarkadžić, D., Mizeran broj žena kao nositeljica lista na izborima 2018. godine, www.istinomjer.ba;
3. Miftari, E., Nasilje nad ženama u politici u Bosni i Hercegovini, 2019.;
4. Omanović, A., Makaš, A., Alađuz, Đ., Zastupljenost žena u politici, Infohouse, Sarajevo, 2015.;
5. Priručnik za usklađivanje zakona sa zakonom o ravnopravnosti spolova i sa međunarodnim standardima u oblasti ravnopravnosti spolova, Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2011.;
6. Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, broj 1/94, Sarajevo, 1994.;
7. Službeni glasnik BiH, broj: 16/03, 102/09, prečišćeni tekst 32/10;
8. Službeni glasnik BiH, broj: 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14 i 31/16;
9. Službeni glasnik BiH, broj: 59/09 i 66/16;
10. Službeni glasnik Republike Srpske, broj 21/92, prečišćeni tekst, broj: 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02, 30/02, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05;
11. Ustav Bosne i Hercegovine. Sarajevo, OHR, Office of the High Representative;
12. Veličković, M., Stranke, izbori, parlamenti: Žene u politici u Bosni i Hercegovini, Sarajevski otvoreni centar, Sarajevo, 2014.
13. www.bhas.ba;
14. www.bpkg.gov.ba;
15. www.narodnaskupstinars.net;
16. www.parlament.ba;
17. www.parlamentfbih.gov.ba;
18. www.sbk-ksb.gov.ba;
19. www.skupstina.ks.gov.ba;
20. www.skupstina.org;
21. www.skupstina.tk.gov.ba;
22. www.skupstinahbz.com;
23. www.skupstinausk.ba;
24. www.skupstinazp.ba;
25. www.skupstina-zzh.ba;
26. www.zdk.ba;
27. Žene u mirovnim misijama (Rezolucija 1325), Minstarstvo vanjskih i europskih poslova, Republika Hrvatska, www.mvep.hr.

O AUTORICI

Samra Gabeljić (Banovići, 1977.) radi u preduzeću "JP BH Pošta" d.o.o. Sarajevo, CP Tuzla od 2003. godine, na poslovima Stručne saradnice za ekonomsko – finansijske poslove. Radila je i kao spoljna saradnica – asistentica na predmetu Strateški menadžment na Visokoj poslovnoj školi Finra Tuzla za školsku godinu 2019/2020. Na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Tuzli magistarski rad odbranila 2012. godine i stekla zvanje magistricе društvenih nauka iz područja ekonomije. Kao autorica, objavila veliki broj stručnih radova u okviru svoje profesije, te priručnik na temu korporativnog upravljanja. Učestvovala na mnogobrojnim seminarima, konferencijama, akademijama i radionicama od čega je za izdvojiti Akademija rodne ravnopravnosti, Regionalna akademija ženskog liderstva, a bila je i polaznice i programa “Žene za žene – solidarnošću do promjena“ Akademije za žene.

O AKADEMIJI ZA ŽENE

Akademija za žene je nevladina organizacija u Bosni i Hercegovini čiji je cilj razvijanje i jačanje potencijala žena i mladih u svim sferama društva. Namjera je okupiti žene, ali i mlade oko Akademije, te u sklopu projektnih aktivnosti promovirati ljudska prava, demokratiju i rodnu ravnopravnost u društvu. Osvještavanjem i radom na pažljivo odabranim temama Akademija potiče razvoj kritičke misli, potragu za provjerenim izvorima informisanja, analizu trenutnih narativa, ističući potrebu za odgovornim i aktivnim uključenjem u društveno političke procese. Akademija za žene je otvorena za sve zainteresirane i predstavlja platformu koja je usmjerena na rješavanje društvenih i političkih pitanja s ciljem jačanja demokratskog društva u BiH.

Mi praktikiramo neformalno obrazovanje koje se bavi temama kao što su ljudska prava, građanski aktivizam, rodna ravnopravnost, politička i medijska pismenost žena i mladih u politici ili onih koji su zainteresovani za ulazak u politiku, kao i onih koji su društveno aktivni. Kroz različite aktivnosti želimo osnažiti naše ciljne grupe da kritički razmišljaju i učestvuju u društveno-političkim zbivanjima u BiH. Naše aktivnosti su usmjerene na obrazovanje, mentorstvo, povezivanje različitih aktera, podizanje javne svijest, te buđenje svijesti o pravima, ali i obavezama nas kao pojedinaca/ki.